

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА У 1968. ГОДИНИ

Органи управљања

Радна заједница са представницима друштвене заједнице одржала је три сједнице. На њима је усвојен извјештај о раду института за 1967. годину, донијет завршни рачун за 1967. годину, именован директор Института, именована комисија за измјене и допуне Статута Института, утврђен финансијски план Института за 1968. годину, утврђен програм рада Института за 1969. годину, извршен избор чланова Научног вијећа и расправљано о низу питања са циљем да се рад Института боље и успјешније одвија.

Радна заједница без представника друштвене заједнице одржала је 14 сједница. На којима је одлучивано о многим питањима из рада Института, а посебно донесена је одлука о преласку на петодневно радно вријеме у недјељи, извршен избор предсједника Радне заједнице и чланова Управног одбора, донесен Правилник о формирању и коришћењу фондова Института, донесена одлука да се рукописи *Просветни и културни развитак у Црној Гори 1851—1916.* од др Ђока Пејовића и *Жене Црне Горе у револуционарном покрету* од групе аутора штампају, сваког тромјесечја вршене су анализе извршења плана рада Института; утврђени план коришћења годишњег одмора радника, извршен пријем дактилографа, утврђена вриједност бода за 1968. годину, као и о другим питањима из живота Института.

Управни одбор је на 10. сједници расправљао о низу питања у циљу бољег извршавања задатака Института и успјешнијег припремања сједница Радне заједнице као

и спровођења у живот одлука и закључака, и обављао друге послове који су му Статутом стављени у надлежност.

Научно вијеће броји 7 чланова, од којих су три радника Института. Од новембра 1966. до 26. новембра 1968. године Научно вијеће су сачињавали: др Димо Вујовић, др Томица Никчевић, др Бранко Павићевић, др Бранко Петрановић, др Ђока Пејовић, Милош Милошевић и Радоје Пајовић, а од тада чланови Научног вијећа су: др Димо Вујовић, др Томица Никчевић, др Бранко Павићевић, др Славко Мијушковић, др Владо Стругар, Радоман Јовановић и Ђуро Вујовић.

На двије сједнице Научног вијећа у току 1968. године разматрани су: извјештај о научноистраживачком раду Института за 1967. годину, питање одржавања научног скупа историчара који се баве црногорском историјом у вези са издавањем грађе, издавачка дјеланост, физиономија и даља оријентација Института и сл., утврђен предлог плана научноистраживачког рада Института за 1969. годину, донесен закључак у вези са пријемом рукописа *Шумарство и ловство у бившој црногорској држави* од др Душана Вучковића и *Жене Црне Горе у револуционарном покрету* од групе аутора, одређени рецензенти за радове *Стање на граници према Санџаку 1878—1912.* од др Ђока Пејовића и *Односи Црне Горе и Француске 1860—1914.* од др Дима Вујовића, одлучивано о учешћу радника Института на научним скуповима у Загребу, Сарајеву и Титограду и о низу других питања која су везана за научноистраживачки рад Института.

Све радне — организационе јединице, у складу са организацијом рада Института, редовно су одржавале састанке и на њима утврђивале предлог плана рада за наредно тромесјечје и анализирале извршење тих планова. На тим састанцима расправљано је и о низу питања из рада унутар организационе јединице, са циљем да се он успјешније организује.

Унутрашња организација

Научни сектор има два одјељења: Одјељење за историју Црне Горе до 1918. године, које изучава политичку, правну, економску и културну историју до 1918. године, и Одјељење за историју Црне Горе послје 1918. год., а нарочито историју радничког покрета и КП у Црној Гори и НОБ (1941—1945).

У одјељењу за историју Црне Горе до 1918. године до 1. IV 1968. г. радило је шест научних радника, од којих су три виша научна сарадника, један научни сарадник и два асистента (др Душан Вучковић, виши научни сарадник, прешао је на рад у другу радну организацију), а у Одјељењу за историју Црне Горе послје 1918. године три, односно од 1. јула 1968. године 5, од којих су двојица виши научни сарадници а тројица асистената (др Димо Вујовић и др Ђоко Пејовић су од 1 јула отпочели рад на темама које обрађују тематику послје 1918. године).

У Архиву за раднички покрет радила су 4 радника (два са филозофским факултетом — шеф Архива и референт за мемоарску грађу, један са средњом спремом на пословима помоћног архивисте и један дактилограф).

У библиотеци је радио само један радник — књижичар. Повремено је био ангажован један библиотекар из Цетиња као спољни сарадник.

У сектору општих и рачуноводствених послова радило је 6 радника (шеф опште службе, шеф рачуноводствено-комерцијалне службе, референт за опште и материја-

лне послове, дактилограф, курир и чистачица).

У свим секторима Института у току 1938. године радило је 20, односно 19 радника. Кадровска структура запосленог особља према степенима квалификације и стручности је повољна (са високом спремом 11, вишом 1, средњом 4 и нижом 4).

НАУЧНИ И СТРУЧНИ РАД

Одјељење за историју Црне Горе до 1918. године

Научни радници свог Одјељења радили су у току 1968. године на 5 уговорених научноистраживачких задатака.

Тема *Одоси Црне Горе и Француске 1860—1914* (аутор др Димо Вујовић) завршена је у уговореном року.

Тема *Односи на црногорско-турској граници према Санџаку 1878—1912* (аутор др Ђоко Пејовић) завршена је у уговореном року.

Тема *Односи Црне Горе и Србије 1903—1914* (аутор др Новица Ракчевић) завршена је у уговореном року.

На теми *Државно уређење Црне Горе 1851—1878* (аутор Радоман Јовановић), због болести аутора, рађено је само мјесец дана.

За тему *Извршење одлуке Берлинског конгреса о Црној Гори* (аутор Новак Ражњатовић) написао је око 40% рукописа.

Научни радници овог Одјељења, поред рада на уговореним темама, обавили су следеће: Др Новица Ракчевић написао је „*Борбе Херцеговачког одреда црногорске војске у јануару 1961. године*“ (чланак, I. записи, бр. 2/1968), „*Узроци иселавања Црногораца 1904. године према аустроугарским документима*“ (Историјски записи бр. 3/1968), деије биљешке, читао реферат на симпозијуму који је организовао ЈАЗУ у Загребу 27—28. децембра 1968. поводом 50-годишњице распада Аустро-Угарске и стварања Југославије.

Др Ђоко Пејовић је припремио реферат (на Симпозијуму о црногорској култури и путевима њеног

развитка) „О путу развитка црногорске културе до првог свјетског рата“ и написао рад о личности и дјелу Марка Драговића. Иторијски записи 3/1968).

Новак Ражњатовић је прерадио и објавио чланак о посјети киџаза Николе Београду 1896. и краља Александра Цетињу 1897 (ИЗ 2/68). прилог „Црна Гора и питање јадранске жељезнице 1900—1902“ (ИЗ 1/1968) приказ чланка А. Хардија о Призренској лиги 1878—1881 (ИЗ 2/1968) и припремио за објављивање рад „Књаз Никола и намјеснички режим у Србији“.

Др Димо Вујовић је припремио и читао реферат (на Симпозијуму о црногорској култури и путевима њеног развитка) „О научноистраживачком раду“, који је објављен у часопису „Пракса“, написао рад „Двадесет година Историјског института“ (ИЗ, бр. 3); у току 1968. године изашле су му књиге: *Књегина Даринка* (политичка активност) („Обод“, Цетиње) и *Године ратне* (из борбе у Цетињу и италијанским логорима 1941—1943, Војно дело, Београд).

Одјељење за историју Црне Горе послије 1918. год.

Научни радници овог Одјељења радили су на седам крупнијих научноистраживачких задатака.

Ради теме *КПЈ у Црној Гори 1919—1929*. Јован Бојовић је провео 10 мјесеци на научноистраживачком раду у Совјетском Савезу као стипендиста Совјетске владе.

За тему *Односи КПЈ према припадницима грађанских партија. Народноослободилачки фронт 1941—1945* (аутор Радоје Пајовић) извршена су истраживања у Архиву Института.

За тему *НОП у Црној Гори од средине 1924. год. до капитулације Италије* (аутор Ђуро Вујовић), која је уговорена почетком 1967. са роком завршетка до краја 1970. г., вршена су истраживања од средине 1942. до капитулације Италије. Тема *Црногорска федералистичка странка* (аутор др Димо Вујовић) уговорена је у јулу 1968. године. Аутор је отпочео рад пре-

гледом литературе и штампе у вези са темом. Рок завршетка овог задатака је крај 1972.)

Тема *Културно-просвјетне прилике у Црној Гори између два рата (1918—1941)* (аутор др Ђоко Пејовић) уговорена је у јулу 1968. године. Аутор је за ово вријеме прикупљао предвиђени дио грађе и почео преглед докумената и објављених радова у вези са овом темом. (Рок завршетка је 1. јул 1970.)

На тему *Црногорска народна омадина 1941—1945* (аутор Славко Станишић, шеф Архива за раднички покрет) отпочео је рад другом половином 1968. године. Аутор је вршио преглед објављених извора и литературе. (Рок завршетка овог задатка је крај 1972.)

За тему *Организациони развистак КПЈ у Црној Гори 1941—1945*. носилац задатка је Павле Милошевић, референт за мемоарску грађу. Он је почео рад крајем 1968. године, и то прегледом објављених извора и литературе. (Рок завршетка ове теме је крај 1972.)

Научни радници овог Одјељења, поред рада на уговореним темама, обавили су и низ других послова, и то:

Радоје Пајовић је поднио три реферата на научном скупу „Неретва-Сутјеска 1943“: „Политичке прилике у Црној Гори уочи и за вријеме битке на Неретви“, „Поклољ Муслимана у Санџаку и дијелу Источне Босне уочи битке на Неретви“ и „Развистак НОП-а у Црној Гори за вријеме и непосредно послје битке на Сутјесци“.

Ђуро Вујовић је такође учествовао на симпозијуму „Неретва-Сутјеска 1943“ и то са рефератом „Политичке и војне прилике на подручју ОК Цетиње 1943. г.“. Извршио је и редакцију књиге *Жене Црне Горе у револуционарном покрету*.

Јован Бојовић је анкентирао неколико активиста у напредном покрету који живе у Београду и припремио за штампу дио рада *Жене Црне Горе у револуционарном покрету* (период 1918—1933).

Славко Станишић је припремио за штампу свој дио рукописа Же-

не Црне Горе у револуционарном покрету, и учествовао на међуре-публичком савјетовању „О неким проблемима прикупљања и обраде архивске грађе из НОБ-е“ (Београд 23—24 XII 1968).

Павле Милошевић је написао прилог „Савјетовање ПК КПЈ од 7. децембра 1941. године“.

Редачији овог Одјељења провели су на научноистраживачком раду у СССР и Београду 290 дана.

Посебно ваља истаћи да је Институт у току 1968. године формирао Редакцију Зборника грађе за историју радничког покрета и револуције Црне Горе у саставу: др Димо Вујовић, др Драгоје Живковић, Радоје Пајовић, Славко Станишић и Јован Бојовић.

Научни скуп у Титограду

Поводом 20-годишњице рада Историјског института одржан је у Титограду 5. децембра 1968. године научни скуп. На овом скупу је учествовало 40 историчара из цијеле земље, као и један број друштвено-политичких радника из Титограда.

Научни радници Института су и у току прошле године узели видног учешћа у активностима разних друштвено-политичких организација и удружења, као у: Комисији за историју Савезног савјета за координацију научних дјелатности, Југословенској националној комисији за историјске науке, Секретаријату секције за науку Савезне конференције ССРН. Републичком одбору СУВНОР-а, Комисији за његовање традиција НОР-а, Републичкој конференцији ССРН, Матици исељеника Црне Горе, Редакцији историје Црне Горе, Редакцији ЈИЧ-а, Савјету Лексикографског завода у Загребу, Архивском савјету СФРЈ, Координационом одбору заједнице Института за изучавање радничког покрета, Управи Друштва историчара СРЦГ, Управи Друштва архивиста СРЦГ, Редакцији историјских записа, Редакцији за књигу зборника грађе 1919—1929. итд.

Сарадња и кооперација за другим институцијама

Институт је као члан Координационог одбора Института за изучавање радничког покрета учествовао у раду овог тијела и усклађивао свој рад са програмом који проистиче из студијског пројекта. Поред активности у овом тијелу, Институт је у току прошле године одржавао и проширивао везе са доста великим бројем институција и појединаца који се баве изучавањем радничког покрета, НОР-а и црногорске прошлости.

Издавачка дјелатност

У току 1968. године изашла су четири броја часописа *Историјски записи* (бр. 3 и 4 за 1967. и бр. 1 и 2 за 1968). С обзиром на утврђену праксу обилежавача значајних јубилеја, бр. 3 за 1967. годину посвећен је 40-годишњици излагања *Записа*, број 4 — 50-годишњици октобарске револуције, бр. 1 за 1968. годину посвећен је 50-годишњици побуне моранара у Боки Которској 1918. године, а бр. 4 25-годишњици Првог засиједања ЗАВНОЈ-а Црне Горе и Боке. Редакција часописа је настојала да ангажује што шири круг научника који се баве прошлешћу Црне Горе. У поменутих бројевима часописа (узевши у обзир и бр. 3 за 1968. годину) објављени су и радови низа познатих историчара са стране. Тако је објављено 25 већих и мањих радова историчара који не раде у Институту и 25 радова историчара из Института.

Тираж часописа у 1968. години износио је 1200 примјерака. Сталних преглатника у земљи има 538, а у иностранству 41.

Замјену Часописа вршимо са 56 институција у земљи и са 46 у иностранству.

У току 1968. године Институт је могао припремити за штампу 10 радова, од којих три рада спољних сарадника. Међутим, Институт је добио од Републичког фонда за финансирање научних дјелатности само средства за штампање два рада, па смо успјели да у току прош-

ле године дамо у штампу рад *Црна Гора у првом свјетском рату 1941—1918*, од др Новице Ракочевића, а рад *Индустрија за прераду дрвета у Црној Гори 1873—1941*. од др Душана Вучковића даће се у штампу почетком 1969. године.

Питање средстава за штампање радова још увијек представља посебан проблем. Институт још није начисто са тим шта и када може штампати.

Архив за раднички покрет

У 1968. г. радници Архива у редовно пружали услуге научним радницима, институцијама и појединцима. У њему је током године вршило истраживање 11 научних радника са стране, а већи број установа и појединаца тражио је одређене податке и услуге, у чему им се излазило у сусрет. Тако је из Архива прекуцано, фотокопирано и ксерографисано преко стотину докумената за поједине архиве, музеје и друге заинтересоване установе, снимљено ко 80 докумената за изложбу у Колашину поводом 25-годишњице Првог засједања ЗАВНО-а и Другог засједања АВНОЈ-а, одабрано и снимљено неколико десетина докумената за израду филмова поводом 50-годишњице СКЈ. Архив је уступио Завичајном музеју у Пљевљима преко 20 сјећања (дуплика-та) која се односе на то подручје.

Сређено је и заведено у књигу инвентара и регеста око 60 приношљених докумената, од чега су 24 сјећања а остало углавном оригинали из ратног периода.

Довршено је сређивање послератне грађе среских комитета Котор и Никшић.

Сређене су збирке грађе и за њих израђена регеста:

- а) Комунистичка интернационала младих (прописи из АРПЈ);
- б) Југословени у октобарској револуцији (фотографије из АРПЈ и документа Комунистичке интернационале која нијесу заведена у израђеној картотеци).

Извођен је и ламиниран у Заводу за заштиту споменика културе на Цетињу 541 оштећени о-

ригинал из ратног периода, са укупно 747 листова.

Прекуцана су оригинална документа из Архива узета у шири избор за прве књиге. Зборника грађе о радничком покрету и НОР-у Црној Гори закључено са 1929. годином.

Преузето је неколико фасцикли грађе из архива бившег Окружног тужилаштва Цетиње, која се својом садржином односи на ратни или предратни период.

Из Републичког секретаријата унутрашњих послова преузето је 9 фасцикли грађе и 9 разних помоћних књига Земаљске комисије за утврђивање ратних злочина окупатора и његових помагача, као и комплети листова из периода рата: *Глас Црногорца*, *Црногорски вјесник*, *Ловћен*, *Ла воће Монте-негро*.

Преузета је цјелокупна мемоарска грађа коју је прикупила Вера Обреновић — Делибашић за потребе Редакције књиге о женама. Грађа је разврстана према сигнатурама раније преузете грађе, изузев двадесетак сјећања која раније нијесмо имали.

Издвојен је и ламиниран у Заводу за заштиту споменика културе на Цетињу 541 документ.

Прикупљена су сјећања од 14 истакнутијих учесника НОР-а. Вођени су разговори и вршена преписка са још десетак истакнутијих учесника радничког покрета и НОР-а, али за сада без резултата.

Услед недостатка простора за смјештај, није преузимана послератна грађа, али су вршене одређене припреме за преузимање дијела грађе ЦК СК Црне Горе и Републичког одбора Савеза бораца. У вези с припремом Зборника није вршено фотокопирање грађе из других архива, јер се закаснило са именовањем редакције која би требало да утврди критеријуме за објављивање грађе. Такође није направљен попис мемоарске грађе у Београду, јер је планирано да та акција иде упоредо с анкетирањем у Београду, до чега није дошло. Умјесто ових задатака, на којима није рађено углавном из оправданих разлога, обављени су

и други задаци који нијесу били планирани за 1968. годину.

Осим рада у Архиву, Станишић и Милошевић су дијелом били ангажовани и на задацима из плана рада II одјељења. Станишић је у току године написао и припремио за штампу рад „Жене Црне Горе у НОБ-у 1941—1943“ и прегледао грађу и литературу за тему „Црногорска народна омладина 1941—1945“, а као предавач учествовао је на вечерима историјских тема поводом 25-годишњице II засједања АВНОЈ-а и Првог засједања ЗАВНО-а Црне Горе и Боке у седам мјеста. Милошевић је написао чланак „Покрајинско савјетовање КПЈ за Црну Гору и Боку од 7. децембра 1941“ и упознавао се са објављеном грађом и литературом за тему „Организациони развитак КПЈ у Црној Гори 1941—1945“.

Радници Архива провели су у току 1968. на истраживачком раду и раду на прикупљању грађе ван Титограда укупно око 20 дана. Један радник (Станишић) учествовао је на VI конгресу архивских радника Југославије, одржаном на Цетињу и Котору, и на Међурегионалном савјетовању о прикупљању и обради архивске грађе из НОР-а.

Библиотека

У току 1968. године приновљено је 237 књига и 284 примјерка периодике, тако да сада библиотека има 15826 књига и 3.672 свесака периодике.

Размјена наших издања у току 1968. године вршена је са 56 институција у земљи и са 46 у иностранству (СССР, Чехословачка, Румунија, Бугарска, Пољска, САД,

Аустрија, Албанија, Енглеска, Француска, Италија и Холандија).

У току 1968. године библиотеку је користило 15 лица са стране, а на читање је издато 876 књига.

Општа служба и рачуноводство

У 1968. години ове службе су доста успјешно обављале све управно-правне кадровске, рачуноводствено-комерцијалне и опште послове. Поред редовних послова, оне су припремиле материјал са 17 сједница Радне заједнице, 10 Управног одбора и 2 Научног вијећа. Такође су израђене измјене и допуне Статута, Правилник о формирању и коришћењу средстава фондова Института, извјештај о раду Института и завршни рачун за 1967. годину, програм рада и финансијски план за 1968. годину итд. Одлуке и закључке органа управљања ове службе су у току прошле године успјешно спроводиле у живот.

Треба истаћи да је у току 1968. године ријешено питање смјештаја Архива за раднички покрет као и наших издања, па су сада створени повољнији услови за рад Института као цјелине, јер смо за догледно вријеме ријешили питање смјештаја.

Неизвјесност и нестабилност у погледу средстава за Институт још увијек представљају проблем. Требало би сачинити вишегодишње уговоре за све теме на којима је рад у току и утврдити јаснију оријентацију у погледу стабилности извора средстава, јер би се једном чвршћом и сигурнијом оријентацијом успјешније обављали послови и на појединим задацима и у Институту као цјелини.